

**ASANSÖR KAZALARINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUK
SİGORTASININ GENEL ŞARTLARI**

Arş. Gör. Hülya TAŞ KORKMAZ (*)

G İ R İ Ş

İnsan, sosyal ve ekonomik sahasında oluşan sürekli tehlikelerin ekonomik sonuçlarını önceden giderebilmek için, başkalarının malvarlığına da başvurmak zorunda kalmış ve bu zorunluluktan da sigorta fikri ortaya çıkmıştır. Nerede bir riziko varsa orada bir sigorta vardır veya olabilir. Sigorta uygulamasında bir çok sigorta türünü görebiliriz. Örneğin, Yangın Sigortası, Harp Sigortası, Hırsızlık Sigortası vs.

Türkiye'de iki tür Asansör Mali Mesuliyet Sigortası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, "Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası"; ikincisi ise, "Asansör Kazalarında İşveren Sorumluluk Sigortası"dır.

İnceleme konumuz, "Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortasının Genel Şartları"dır.

Asansör Kazaları sebebiyle üçüncü şahısların zararının tazminini, toplumların endüstrileşme ve makinelere bağlamak yerinde olur.

Amerika'da asansörlerde meydana gelen kazalardan dolayı ev sahibinin mesuliyetini temin eden ilk poliçe 1888'de yazılmıştır(1).

(*) Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı

**1. BOLUM :
GENEL BİLGİLER**

A- Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortasının Tanımı ve Tarafları:

1. Tanımı:

Asansör kazalarında üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortası, bir binanın maliki veya yöneticisi ile akdedilen ve asansör veya asansörlerle ilgili olarak meydana gelebilecek kazalar sonucu üçüncü kişiler tarafından ileri sürülecek tazminat miktarlarını poliçede yazılı meblağlara kadar temin eden, ihtiyari nitelikte bir mali mesuliyet sigortası türüdür.

2. Tarafları:

Her akitte olduğu gibi burada da iki taraf vardır. Bunların biri sigorta ettiren, diğeri ise sigortacıdır.

Sigortacı: Sigorta mukavelesi ile bir prim karşılığında rizikoyu yüklenen ruhsatlı şirkettir(2).

Sigorta Ettiren: Sigortacı ile sigorta mukavelesini yapan kimsedir. Asansör kazalarında üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortasında sigorta ettiren binanın maliki veya yöneticisi olabilir. Yönetici, malikin mesuliyetini sigorta ettirebilir. O zaman sigorta ettiren, yönetici: sigortalı malik olur.

İlgili Üçüncü Şahıslar: Zarar gören üçüncü şahıs bu akdin tarafı değildir. Üçüncü şahıs, sigortalı ve sigorta ettiren dışındaki kişilerdir. Üçüncü şahsın sigorta akdi ile ilgisi ancak kaza gerçekleşince başlamaktadır.

Zarar gören üçüncü şahıs, eğer kanun hükmü veya mukavelesindeki bir şartla sigortacıya karşı doğrudan doğruya dava hakkına sahip kılınmamışsa, sigortacıdan tazminat talebinde bulunamayacaktır. Üçüncü şahsın muhatabı sigorta ettirendir(3).

B- Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortasının Teminatı:

1. Teminatın Kapsamı:

Genel Şartların 1. maddesinin 1. fıkrasına göre, "Bu sigorta, sözleşme ile daimi bakıma tâbi olan ve marka tip, kullanış tarzı, taşıma kapasitesi ile bulunduğu yerin adresi bu poliçede gösterilen asansör veya asansörlerle ilgili olarak meydana gelebilecek kazalar sonucu üçüncü kişiler tarafından ileri sürülecek tazminat miktarlarını poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder." denilmektedir.

Bu sigorta, ancak sözleşme ile daimi bakıma tâbi olan asansörlerde meydana gelecek kazaları teminat kapsamına almaktadır.

Bir makine dairesi aracılığı ile tahrik edilmek suretiyle bir kuyu içinde kılavuz raylar boyunca hareket eden bir kabin veya kasa vasıtasıyla, düşey doğrultuda insan veya yük taşınmasına imkan veren mekanik cihazlara asansör ve mont-şarj (yük asansörü) adı verilir(4).

Asansörün daimi bakıma tâbi olması için asansör tesisatı bakım sözleşmesi yapılması gerekmektedir. Bu sözleşme, asansörün bulunduğu binanın maliki veya yöneticisi ile asansörün daimi bakımı üstlenecek bakım firması arasında yapılmaktadır.

Birinci fıkrada, "... asansörlerle ilgili olarak meydana gelebilecek kazalar sonucu üçüncü kişiler tarafından ileri sürülecek tazminat miktarlarını poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder." şeklindeki düzenleme ile, tazminatın söz konusu olması için asansörle ilgili bir kazanın mevcudiyeti aranmıştır.

Mesuliyet Hukuku bakımından kaza şu şekilde tarif edilebilir: "Bir malın veya şahsın zarara uğramasına sebep olan ve ilgili şahsın kasdı olmayan bir fiili (ihmalî) veya tabiat, eşya yahut -ilgili şahıs müstesna insanlardan yani dış alemden gelen ani hadise"(5).

Asansör kazasını ise şöyle tanımlayabiliriz: "Asansörün kullanılması sırasında taşıyıcı telinin kopması, kabin olmadığı halde kat kapılarının açılması ve benzeri olaylar sonucu meydana gelerek üçüncü şahısların zarara uğramasına sebep olan ani bir hâdise"dir.

Bu sigorta ile, üçüncü şahıslar tarafından ileri sürülecek tazminat miktarları poliçede yazılı meblağlara kadar temin edilmektedir.

Mesuliyet sigortalarında tesbit edilen miktar, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin malvarlığında ortaya çıkacak olan zarardan sigortacının sorumlu olacağı azami haddi göstermektedir(6).

Mesuliyet sigortasında; sigorta ettirenin, sigorta mukavelesinde belirtilen sınıftan dolayı sebebiyet vereceği zarar miktarı ve bunun ne kadarı için sorumlu olacağı önceden bilinmediğinden poliçede gösterilen miktar sigortacının ediminin azami haddini teşkil etmektedir. Yani sigorta ettirenin, zarar gören üçüncü şahsın tazminat talebi ile malvarlığında meydana gelecek olan azalma (sigorta zararı) poliçede gösterilen miktarı aşarsa, aşan kısım için sigortacı sorumlu olmayacak, bu kısım sigorta ettirenin üzerinde kalacak ve kendisi ödeyecektir(7). Pek çok halde kanun, zarar verenin mesuliyetini sınırlandırmamış ve ödenebilecek tazminat mahkemelerin takdirine bırakılmıştır. Bu durum karşısında sigortacılar ödemeyi taahhüt ettikleri tazminatı poliçeleri ile tahdit etmek yolunu seçmişlerdir(8).

Genel şartların 1. maddesinin 2. fıkrasında ise, "Sigortacı, ayrıca bu sigorta ile ilgili olarak bir dava açılması halinde hükmolunan mahkeme masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki, hükmolunan tazminat sigorta bedelini geçerse sigortacı, avukatlık ücreti dahil dava masraflarına, ancak sigorta bedeli oranında iştirak eder." denilmektedir.

Birinci maddenin 2. fıkrasının 1. cümlesi hükmü ile, hukuki sonucu aleyhte olmasa bile haklılığın ispatına kadar önemli harcamalar yapılmasını gerektirecek

bu hallerde de sigortalı korunmaktadır(9).

Sorumluluk hallerini temin eden bu sigortalarda, genel olarak bu sorumlugun mahkeme kanalı ile tesbiti gerekir. Avukat ücretleriyle mahkeme masrafları da önemli bir konu olduğundan ve yerine göre avukata ve bilirkişi masraflarına ödenecek yüksek meblağlar sorumluluk dolayısı ile ödenecek tazminatı önemli şekilde azaltabilir. Bu nedenle, davacı tarafa ödenmesi gereken tazminat ile bu tür masrafların toplamı, poliçenin özel şartlarında kayıtlı azami limitler ile sınırlandırılmıştır(10).

Sigortacının mükellefiyeti, sigorta ettireni zarar gören üçüncü şahsın bu zarar dolayısı ile sahip olduğu taleplerinden kurtarmak olduğundan sigortacı mesuliyetle ilgili her türlü talep, dava ve takip masraflarını da ödemekle yükümlüdür. Sigorta ettirenin; sebebiyet verdiği zarardan dolayı mesul olmadığı sonucuna varılırsa sadece talep ve dava dolayısı ile yapmak zorunda kalacağı masrafları sigortacı karşılayacaktır(11).

Sigortacının azami mesuliyeti poliçelerde şahıs başına ve bir kaza veya bu kazadan doğan olaylar silsilesi için olmak üzere belirli miktarlarla sınırlandırılmıştır(12).

Poliçede kayıtlı sigortacının azami sorumluluk limiti, sigorta süresi içinde birbirini takip eden birden fazla hâdisede ayrı ayrı geçerli olmaktadır. Ancak birden fazla zarar ile zarar görenlerin aynı hâdiseye bağlı olmaları halinde sigortacının tazmin limiti poliçede kayıtlı meblağ ile sınırlı kalmaktadır. Hâdiselerin veya zarar görenlerin birbirlerinden farklı veya ayrı olaylar sonucu meydana çıktığı kabul edilecek olursa her biri için poliçe limiti ayrı ayrı kullanılmaktadır(13).

Mesuliyet sigortalarında sigorta ettirenin sorumluluğuna sebep olacak zarar muhtelif şekillerde ortaya çıkabilir. Üçüncü şahsın ölümü veya yaralanması sözkonusu olduğu takdirde bedeni zararların tazmini, üçüncü şahsın malvarlığındaki bir eşyaya zarar verilmiş olduğu

takdirde de maddi zararların tazmini söz konusu olur. Ölümün "bedeni zarar" olarak kabulü ilk bakışta tıbben olduğu gibi genel hukuk açısından da pek gerçeğe uymamaktadır. Ancak böyle bir serahat ile teminat şumullendirilmeyecek olsaydı sigortanın gayesi herhalde zedelenmiş olacağından bu ilavenin isabetli olduğu kabul edilmektedir(14).

Asansör kazaları ile ilgili mesuliyet sigortalarında; asansör kazası sebebiyle meydana gelen bedeni ve/veya maddi zararlar karşılanmaktadır.

Sigortanın niteliği icabı manevi zararlar poliçenin kapsamına girmemektedir. Ancak uygulamada poliçelere bu yolda açık bir kayıt konulmadığı takdirde manevi zararların da teminata dahil olduğu kolaylıkla ileri sürülmekte ve hatta bu yolda hüküm alınabilmektedir. Halbuki, sigortanın mahiyeti icabı manevi zararların teminat dışı olduğuna dair bir hüküm koymakta yarar vardır(15).

2. Teminat Dışında Kalan Haller:

Sigortalılar, daima mümkün olan en geniş kuvertür peşinde koşarlar. Buna karşılık sigorta da bir insanın başına gelebilecek bütün kazaları temin edemez. Teknik bakımdan teminatın tahdidi zaruri olduğu gibi, sigorta primini sigortalıların ödeyebileceği bir seviyede tutabilmek için de buna zaruret vardır. Sigorta genel şartlarındaki istisnaların kanuni bakımdan bir hüküm ifade etmesi ve sigortacıyı tazminat külfetinden kurtarabilmesi için istisna edilen hususların çok açık bir şekilde ve kesin olarak belirtilmiş olması gerekmektedir. Muğlak ifadeler kullanıldığı takdirde istisna edilen husus açıkça anlaşılamayacağından mukaveledeki kaza tarifine müracaat etmek zarureti ortaya çıkacak ve bu tarife sokulması mümkün görülen hallerin neticelerinin de tazmini gerekecektir(16).

"Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası Genel Şartları"nın 2. maddesinde; teminat dışı kalan haller belirtilmiştir:

a) Kasden, ika olunan veya bilerek sebebiyet verilen olaylar sonucu doğacak zarar ve ziyan talepleri.

Mesuliyet sigortasının kamu düzenine aykırı olduğu düşüncesinin bertaraf edilmesi için bu sigorta alanında bazı sınırlamalar konması gerekmiştir. Hukuki mesuliyet alanında dahi kasıt halinde verilen zararlar için sigorta himayesinin caiz olmayacağı kabul edilmiştir(17). Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nin 1278. maddesine göre, "Sigortacının, sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin kastından doğan hasarların tazminine mecbur olmadığı" belirtilmiştir.

b) Bir sözleşmenin ifasına veyahut özel bir anlaşmaya dayanıp, sigortalının kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan talepler.

c) Sigortalıya bir hizmet veya vekalet münasebeti ile bağlı kimselerin talepleri teminat dışında bırakılmıştır. Bu kimseler için asansör kazalarında işveren sorumluluk sigortası yapılarak meydana gelen zararlar tazmin edilebilmektedir.

Sigortalının aile efradı tarafından vaki talepler de, muhtemel bir suistimali önlemek amacıyla teminat dışı bırakılmıştır(18).

d) Münhasıran taşıma kapasitesinin aşılması sebebiyle meydana gelen zarar ve ziyanlar. Asansörün bakımını üstlenen bakım firması ile yapılan sözleşmede de, asansörün fazla yüklenmesinden meydana gelen arızaların periyodik bakıma tâbi olmadığı belirtilmektedir. Asansör işletme talimatı gereğince her kat kapısında ve kabin içinde bulunan metal plakada "Asansörün taşıyacağı yük ...kilogram kuvvet, en fazla ... kişi olarak" belirtilmektedir. Buna aykırı davranılarak kazaya sebebiyet verilmesi teminat dışı bırakılmıştır.

Genel şartların e,f,g,h bentlerinde (18a) sayılan hallerde ise, bu tür rizikoların ayrıca sigortası yapılmalıdır. Sigorta; Büyük Adetler Kanunu'na göre, kazaların muayyen bir frekans dahilinde meydana geleceği düşüncesine dayanmaktadır.

Zaman zaman meydana gelen deprem, yanardağ patlaması, nükleer enerjiden meydana gelen zararlarda Büyük Adetler Kanunu'ndan ve ihtimaller teorisinden yeterince faydalanamayız(19). Bu nedenle bu tür rizikolar için daha fazla prim ödenerek ayrıca sigorta yapılabilmektedir.

3. Sigortanın Başlangıcı (madde:4):

Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğleyin 12.00'de başlar ve öğleyin saat 12.00'de sona erer.

Sigorta süresinin başlangıç ve bitiminin mukavelede açık olarak tayin edilmesi gerekir(20). Genel olarak mesuliyet sigortaları senelik mukavele esasına göre aktolunmaktadır. Ancak zaman zaman bu esastan ayrılmak tatbikatın icaplarındandır(21).

C- Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortasının Hukuki Niteliği:

Asansör kazalarında üçüncü kişilere karşı sorumluluk sigortası, ihtiyari mali mesuliyet sigortasının bir çeşididir(22). Asansör kazalarında 3. kişilere karşı sorumluluk sigortasında mesuliyet genel hükümlere tâbidir. Zarar gören 3. şahıs BK. m.58'e dayanarak sigorta ettirene karşı dava açabilir. BK. m.58'de "Yapı eseri malikinin sorumluluğu" düzenlenmiştir. Doktrin ve uygulamada asansör de bina ve inşaa eseri olarak kabul edilmektedir(23).

1. Mali Mesuliyet Sigortası:

Mesuliyet sigortası genç sigorta dallarından biri olup, ancak yüzyıllık bir geçmişe sahiptir. Mesuliyet sigortasının amacı, sigorta ettireni bu sıfatı ile üçüncü bir şahsa vermiş olduğu zararlardan doğan tazminat taleplerinden beri kılmak, bu taleplere sigortacıyı muhatap etmektir(24).

İhtiyari mesuliyet sigortasında mameleki mesuliyet riskine maruz bulunan şahıs, mesuliyet sigortası yaptırmakta tamamen serbest olup, sigorta poliçesinin muhtevası sigorta hukuku esasları dahilinde istenildiği gibi tesbit edilebilir(25).

Mesuliyet sigortası bir zarar sigortasıdır. Bu sigorta nevinde sigortacı, sigorta ettiren şahsın üçüncü bir şahsa verdiği zarar için, zarar gören şahsın tazminat talebine karşı sigorta himayesi sağlamaktadır(26).

Mesuliyet sigortası, zarar sigortalarından biri olan pasif sigortasıdır. Çünkü bu sigorta çeşidi sigorta ettirenin malvarlığının aktif değil sadece pasif kısmına taalluk etmektedir(27).

Mesuliyet sigortaları, sigortalının kusurlu hallerine olduğu gibi kusursuz hallerine de kuvertür vermektedir.

Türk Hukukunda, TTK'nun sigortaya dair hükümleri içinde, genel olarak mesuliyet sigortası düzenlenmiş değildir. Yangın Sigortasına dair 1309 ve 1310. maddelerde yangın sebebiyle mesuliyet sigortası, 1335. maddede kaza sebebiyle mesuliyet sigortası, 1320. maddede hırsızlık dolayısı ile mesuliyet sigortası düzenlenmiştir. TTK'nun dışında Hukukumuzda, önemli bir mesuliyet sigortası da Karayolları Trafik Kanunu (KTK)'nun 51. maddesi ile tesis edilmiştir. Bu maddelerden hiç biri mesuliyet sigortasının tanzimi bakımından yeterli ve isabetli değildir. Sigortacılık alanında önemli bir yeri olan mesuliyet sigortalarının isabetli bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir(28).

2. Üçüncü Şahıs Lehine Akit:

Bir kimse, üçüncü bir şahsa karşı sorumlu duruma düşmesi ihtimali dolayısı ile kendisini sigorta ettirirse, acaba böyle bir sigorta akdi, üçüncü kişi lehine bir akit mahiyetinde sayılabilir mi?

Öncelikle üçüncü şahıs lehine akdin ne olduğunu inceleyelim. Bir sözleşme ilişkisinde borçlu, bizzat alacaklıya değilde üçüncü bir şahsa ifade bulunmakla yükümlü olursa, "üçüncü şahıs lehine akit"ten sözedilir. Bu husus BK. m.111'de düzenlenmektedir. "Başkası lehine akit"te, üçüncü şahsın daha akit yapılırken tayin edilmesi gerekmeyip, üçüncü şahsın kimliği sonradan veya şarta bağlı olarak tayin edilebilir(29).

Üçüncü şahıs "ifayı isteyebilme hakkı"na sahip değilse, "üçüncü şahıs lehine eksik akit"ten; "ifayı isteyebilme hakkı"na sahip ise, "Üçüncü şahıs lehine tam akit"ten söz edilir. Buradaki eksik deyimini üçüncü şahıs lehine talep hakkının doğmamış olması için kullanılmaktadır(30).

Üçüncü şahıs lehine tam akitlerde borcun üçüncü şahsa ifasını, üçüncü şahıs ve onun hukuki halefleri ile üçüncü şahıs lehine bir taahhüt kabul ettiren taraf isteyebilir. Üçüncü şahıs lehine tam akitler, akitten doğan borçların ifasının yalnız taraflarca istenebileceği kuralının bir istisnasını oluşturmaktadır(31).

Oysa mali mesuliyet sigortasında, sigortalı ilerde zarara uğrayacak üçüncü kişiler lehine değil, bizzat kendi menfaatine ve üçüncü şahsa ödemek zorunda kalacağı tazminatı elde edebilmek amacıyla sigorta yaptırmaktadır. Yani ileride kendisini sorumlu kılacak bir olay yüzünden herhangi bir zarara uğramamak için yapar. O halde sigortalıdan tazminat istemek hakkına sahip bulunan üçüncü kişiler BK. m.111'de düzenlenen "Başkası lehine akit" hükmü'ne dayanarak sigortacıdan herhangi bir talepte bulunamazlar(32). Mali mesuliyet sigortaları bir kimsenin diğer bir kimseye karşı hukuki sorumluluk nedeniyle ödemek zorunda kaldığı tazminatın sigorta şirketince ödenmesini sağladığından zarar görenlerin doğrudan doğruya sigortacıyı dava edebilmesi mümkün olmamalıdır(33). Bu sigortada sigorta akdinin tarafları sorumluluğunu sigorta ettiren ile sigortacıdır. Akdin tarafı olmayan bir kimsenin o akde dayanarak tazminat istemesi caiz değildir. Fakat Yargıtay ve bazı yazarlar mali mesuliyet sigortalarında zarara uğrayan üçüncü şahısların doğrudan doğruya sigortacıya karşı dava ve

takip hakkına sahip bulduklarını belirtmektedirler(34). Ancak istisnai olarak özel bazı hallerde zarara uğrayan üçüncü şahıs sigortalıdan olugu gibi bizzat sigortacıdan da talepte bulunmak hakkına sahiptir. Bu istisnalar:

a) BK. m.112'deki düzenleme ile, işverenin yaptırdığı ve işçinin primin en az yarısını ödediği mesuliyet sigortalarına kazazade işçi lehine doğrudan doğruya dava hakkı kabul edilmiştir.

b) 2918 sayılı KTK'nun 97. ve 100. maddeleri ile mecburi ve ihtiyari mali mesuliyet sigortasında doğrudan doğruya dava hakkı kabul edilmiştir.

c) TTK'nun 1309 ve 1310. maddelerine göre başkasının malını onun hesabına olmak üzere elinde bulunduran kimse bu malı yangına karşı sigorta ettirirse, sigorta ettiren şahsın, kendisine karşı sorumlu olduğu üçüncü şahıs sigortacıdan sigorta tazminatı isteyebilir.

Kanaatimizce de kanuni bir dayanağı olmadan mali mesuliyet sigortalarında zarar gören üçüncü kişiler doğrudan doğruya sigortacıya karşı dava ve takip hakkına sahip olmamalıdır. Ancak gerekli kanun değişikliklerinin yapılarak zarar gören üçüncü kişilere sigortacıya karşı doğrudan doğruya dava hakkının verilmesi yararlı olacaktır.

II. BÖLÜM:

TARAFLARIN MÜKELLEFIYETLERİ

A- Sigorta Ettirenin Mükellefiyetleri:

1. Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu (m.7):

Sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığı olarak sigorta ettirenin bir defada veya taksitle ödeyeceği paraya prim denir. Prime sigortacılık uygulamasında ve poliçelerde sigorta ücreti denir(35).

Primin içine vergi veya bu mahiyetteki fonlar, damga pulu vs. girer. Bunlar mukavele akdi, poliçenin basılması ve primlerin tahsili için yapılan masraflarla aracı komisyonları, damga resmi ve gider vergisidir(36).

Sigorta ücretinin ödenme zamanı TTK. m.1295'te düzenlenmiştir. Aksine mukavele yoksa, sigorta ücretinin tamamı veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksit, en geç poliçenin tesliminde ve kalan taksitlerde poliçede belirtilen tarihlerde nakden ödenir. Sigorta ettiren ancak poliçenin kendisine teslimi karşılığında primi sigortacıya ödemekle yükümlüdür. Yani poliçe kendisine teslim edilmediği sürece prim ödemediği için temerrüde düşmez(37).

Sigorta ücretinin tamamı veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksit ödenmedikçe sigortacının sorumluluğu başlamaz. Bu şart poliçenin yüzüne yazılır. Sigortaya dair kanun hükümlerine göre, sigortacının mesuliyeti yani tehlike taşıma mükellefiyeti prensip olarak primin veya ilk taksidin ödenmesiyle başlar (TTK. m.1295/II.) Yani ilk prim ödeninceye kadar sigorta himayesi başlamayacaktır(38). Bunun dayandığı düşünce şudur: Sigortacının tehlike taşımasının kaide-ten, hiç olmazsa ilk primin ödenmesinden, yani karşı-adediminde kısmen olsun ifasından sonra başlamasıdır(39).

Birbirini takip eden iki taksidin ödenmemesi veya rizikonun gerçekleşmesi halinde taksitlerin tümü muaccel olur. Bu şart da poliçenin yüzüne yazılır. Sigortacı, muaccel sigorta ücret borcunu vadesinde ödememiş olan sigorta ettirene, noter vasıtasıyla veya iadeli taahhütlü mektupla, borcunu bir ay içinde ödemesini, aksi takdirde sözleşmenin feshedilmiş olacağını bildirir.

Primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ve herhangi bir taksit zamanında ödenmemişse, başlamış olan sigorta himayesi devam eder. Sigortacı şayet buna son vermek istiyorsa, akdi fesih cihetine gider. Ancak fesih için sigorta ettirene verilecek bir aylık sürede de sigorta himayesi devam eder. Bu sürenin bitiminde sigorta himayesi de sona erer.

Genel Şartların 7. maddesine göre, "Müddetin sonunda borç ödenmemiş ise, sözleşme münfesi olur ve sigorta ettiren fesih tarihine kadar geçen müddete ait gün esasına göre hesaplanan ücreti sigortacıya ödemekle yükümlü olur. Sigorta ettiren prim borcunu muaccel olduğu anda ve gerekli şekilde ödemezse mütemerrit olduğundan sigortacı kanuni haklarını kullanabilir". Bu husus TTK. m.1297'de düzenlenmiştir.

Sigortacının göndereceği ihtarname veya taahhütlü mektup sigorta ettirene borcunu ifa etmesi, aksi halde mukavelenin feshedileceğini bildirmekte, bu hususta bir süre tayin etmektedir. Yoksa temerrüt halinin meydana gelmesi buna bağlı değildir(40).

Sigortacı sigorta ettirene göndereceği resmi ihtarname veya taahhütlü mektupta muaccel olan ve talep edilen primi ve miktarını tam olarak göstermek mecburiyetindedir. Aksi halde, ihtar, kanundaki sonucu meydana getirmez. Sigorta ettirene verilecek süre, bir aydan az olamaz, ama daha uzun olabilir. Bu Sürenin sigortacının beyanının ulaşmasından itibaren hüküm ifade etmesi gerekir. Sigorta ettirene bu süre içinde muaccel olan ve miktarı poliçede gösterilen prim borcunun ödenmemesi halinde akdin feshedileceği açıkça bildirilmezse ihtar hükümsüz olur(41).

2. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü (m.5):

Riziko hakkında gerçek bilgi sahibi olmayan sigorta şirketi akdi yapıp yapmamayacağını veya hangi şartlar ile yapacağını bilemez. Bu sebeptir ki teminat vereceği riziko hakkında etraflı bilgi sahibi olmak zorundadır(42).Yine bu sebeptir ki kanunlar riziko hakkında en iyi bilgiye sahip olan sigorta ettiren ve sigortalıya rizikoyla ilgili bilgileri sigortacıya vermek mükellefiyeti yüklemiştir. Bu yükümlülük akitten önce veya en geç akit ile birlikte yerine getirilmelidir. Bu mukaveleden değil kanundan doğan ve sigorta hukukuna has bir yükümlülüktür. Mahiyetinin genel hukuk teorileri ile izah edilmesine de gerek yoktur. Sigorta ettiren bu yükümlülüğü yerine getirirken en geniş anlamı ile iyi niyet kurallarına uygun hareket etmelidir. Bu

bilgi sigortacının akdi yapıp yapmaması veya daha ağır şartlar ile yapmasını gerektiren bilgidir(43):

Beyan zorunluluğuna giren hususlar riziko ile ilgili önemli hususlardır. Sigortacı bilse idi akdi yapmayacak veya daha ağır şartlarda yapacak idi ise bu husus önemlidir. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü TTK. m.1290'da düzenlenmiştir. Bu madde sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyen emredici hükümlerdendir

Genel şartların 5. maddesine göre, "sigortacı bu sigortayı, sigorta ettirenin rizikonun hakiki durumunu bildirmek üzere teklifname, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir.

Sigorta ettirenin beyanı hakikate aykırı veya eksik ise, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarda yapmasını gerektirecek hallerde:

a) Sigorta ettirenin kastı varsa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabilir ve riziko gerçekleşmiş ise sigorta ettirene tazminatı ödemez. Cayma halinde, sigortacı prime hak kazanır.

b) Sigorta ettirenin kastı bulunmaz ise, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi fesheder veya prim farkını almak suretiyle akdi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini 15 gün içinde bildirdiği takdirde akit feshedilmiş olur.

Sigortacı tarafından iadeli taahhütlü mektupla veya noter vasıtası ile yapılan fesih ihbarı sigortalının tebellüğ tarihini takip eden 5. iş günü saat 12.00'de hüküm ifade eder.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Genel şartlarda, akit öncesi ihbar görevinin ihlâli halinde doğacak hukuki sonuçlar, kanundakine göre sigorta ettirenin daha lehine olarak düzenlenmiştir. Evvela sigorta aktinin hükümsüzlüğü sadece sigorta ettirenin kası bulunması haline inhisar ettirilmiştir. İkinci olarak sigorta ettirenin kasdı dışında sigortacı mukaveleden caymayarak ya munzam prim talip edecek veya akdi feshedecektir ki bu halde fesih tarihine kadar sigorta himayesi cari olacaktır(44).

c) Cayma, fesih veya prim farkını talep etme hakkı süresinde kullanılmadığı takdirde düşer.

Cayma hakkı belirli bir müddet içinde kullanılmadığı takdirde akitten cayma hakkı ortadan kalkar. Bu, hak düşürücü bir süredir. Aksi takdirde sigortacı bunu kötüye kullanabilirdi(45).

Bu süre, gerçeği öğrendikten itibaren bir aydır. Sigortacı, akit yapılırken gerçeği biliyor idi işe zaten akitten cayma hakkı yoktur. Sonradan öğrenmişse, müddet bunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Ancak sigortacının bunu bildiğini veya öğrendiğini ispat külfeti sigorta ettirene aittir.

Meger ki, herkes tarafından bilinen ve bilinmesi gereken tabii, teknik, sosyal ve politik hâdiseler ve sebepler bahis konusu olsun(46).

d) Sigortacı, beyan yükümlülüğünün ihlâlini, rizikonun gerçekleşmesinden önce veya sonra öğrenebilir. Kanunda, sigortacının, "mukavele yapılırken kendisine bildirilmemiş olan hususu öğrendiği an" üzerinde durulmamıştır. Sigorta genel şartlarında buna temas edilmiştir.

Sigorta ettirenin kusuru bulunmadığı takdirde, riziko:

- 1- Sigortacı durumu öğrenmeden önce veya,
- 2- Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde veyahut,

3- Bu ihbarın hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde gerçekleşirse,

Sigortacı tahakkuk ettirilen prim ile, ettirilmesi gereken prim arasındaki nisbet dairesinde tazminattan indirim yapar. Sigorta ettirenin kasdı bulunduğu halde, sigortacının bunu rizikonun gerçekleşmesinden önce veya sonra öğrenmesinin bir önemi yoktur(47).

3- Sigorta Süresi İçinde İhbar Yükümlülüğü ve Sonuçları (m.6):

Sigorta mukavelesinde, prim ile sigorta edilen riziko arasında denge sağlanması için sigorta ettirenin akit yapılırken rizikoya tesir eden hususları bildirmesi yetmez. Sigorta süresi içinde de rizikoyu ağırlaştıracak bir durumun hasıl olması halinde bunun sigortacıya bildirilmesi gerekir. TTK'da bu husus madde 1291'de düzenlenmiş, ancak bu maddede sadece subjektif riziko ağırlaşması ele alınmıştır. Yani, sigorta ettirenin, sigortacının rızası olmadan tehlikeyi bizzat ağırlaştırmasıdır.

Kanunda objektif riziko ağırlaşması yani, sigorta ettirenin herhangi bir fiili olmadan ya üçüncü bir şahsın fiili ile veya hiç kimsenin fiili olmadan rizikonun ağırlaşması düzenlenmemiştir(48). Oysa genel şartlarda bu husus düzenlenmiştir. TTK. m.1291, sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyen emredici hükümlerdendir.

Sigorta genel şartlarında yalnız subjektif değil, objektif riziko ağırlaşmasının da sigortacıya ihbar mükellefiyeti konması doğru ve yabancı memleketlerdeki sisteme uygun olup, kanunun da bu şekilde değiştirilmesi gereklidir(49).

Genel şartların 6. maddesine göre, "akdin yapılmasından sonra rizikonun teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde beyan olunan hususları, sigortacının muvafakatı olmadan değiştirildiği takdirde sigorta ettiren, bu değişikliği:

a) Kendisi tarafından veya açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından yapılmış ise derhal,

b) Açık veya zımni rızası olmadan başka bir şahıs tarafından yapılmış ise durumu öğrenir öğrenmez

ve her iki halde de en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür. Riziko ağırlaşmasını meydana getiren değişikliği sigorta ettirenin ihbar etmiş olması ile sigortacı tarafından bizzat öğrenilmiş olması arasında sonuç olarak hiç bir fark yoktur(50).

Her iki halde de sigortacı değişikliği öğrendiği tarihten itibaren, bu değişiklik sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa 8 gün içinde:

1- Sözleşmeyi fesheder veya,

2- Prim farkını talep etmek suretiyle akdi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını kabul etmediğini 8 gün içinde bildirdiği takdirde, akit feshedilmiş olur.

Sigortacı tarafından iadeli taahhütlü mektupla veya noter vasıtası ile yapılan fesih ihbarı sigortalının tebellüğ tarihini takip eden 5. iş günü saat 12.00'de hüküm ifade eder.

Fesih tek taraflı bir irade beyanı olup; sigorta ettirene ulaşmasından itibaren hüküm ifade eder. Geçmiş etkili değildir. Yani fesih tarihine kadar mukaveleden doğan karşılıklı borçlar ifa edilecektir(51).

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Rizikonun teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde beyan olunan hususların değiştiğini öğrenen sigortacı, sigorta primini tahsil etmek gibi sigorta sözleşmesinin aynen devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Rizikoyu ağırlaştırıcı değişiklikleri, sigorta ettiren ihbar süresi içinde kasden bildirilmemişse, ihbar süresinden sonra gerçekleşen zararlara ait tazminat hakkı düşer, ihbar yükümlülüğüne riayetsizlik kasıtlı değilse alınan primle alınması gereken prim arasındaki orantıya göre tazminattan indirim yapılır.

Değişikliğin rizikoyu hafifletici mahiyette olduğu ve daha az prim tatbikini gerektirdiği anlaşılır ise bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre bulunacak prim farkı sigorta ettirene geri verilir.

4- Zarar Vukuunda Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri (m.8):

Rizikonun gerçekleşmesini bir an önce öğrenmekte sigortacının bir çok yararları vardır. Zararları azaltmak için gerekli tedbirleri alabilir, kusuru ve kasdı tesbit edebilir, üçüncü şahıslara rücu imkanı varsa bunların delillerini toplar, bunlar hakkında dava açabilir vs.(52).

Genel şartların 8. maddesine göre, "Sigorta ettiren poliçe teminatına girebilecek herhangi bir kazanın vukuunda aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) İş bu sözleşmeye göre, sigorta ettirenin sorumluluğunu mücip olabilecek her hadiseyi, buna muttali olduğu andan itibaren 5 gün içinde sigortacıya yazıyla ihbar etmek.

b) Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata elinden geldiği kadar uymak.

c) Sigortacının talebi üzerine, kazanın sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini ve neticelerini tesbite yararlı ve sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri (aslı ve kendisi tarafından tasdikli sureti veyahut fotokopisi) gecikmesizin vermek - ezcümle, hâdisenin hangi gün ve saatte ve nerede vaki olduğunu ve rüçû hakkının kullanılmasına yararlı sigortalı için sağlanabilecek gerekli bilgi ve belleri temin ve muhafaza etmek.

d) Kazanın sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini tesbit ve sorumluluğun tayini için yapılacak tahkikatta ve delillerin toplanmasında sigortacıya elinden gelen yardımda bulunmak.

e) Kazadan dolayı, sigorta ettiren dava yolu ile veya sair suretle bir tazminat talebi karşısında kalır ve aleyhine cezai takibata geçilirse keyfiyetten sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai takibatla ilgili olarak almış olduğu ihbarname, davetiye gibi bilcümle tebligameleri derhal sigortacıya tevdi etmek.

f) Dava açılması halinde davanın takip ve idaresi için, sigortacının göstereceği avukata lâzım gelen vekâletnameyi vermek.

g) Tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rüçû haklarının tesbiti için sigortacının yetkili kıldığı temsilcilerinin kaza sonucundaki zararlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere müsaade etmek.

1) Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek.

1- Sigorta ettiren sigortacının ikame edebileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermek.

Police şartları, sigortalının mesuliyetini gerektirecek her olayın derhal ihbarını öngörmektedir.

Sigortalı poliçenin şumulüne girebilecek herhangi bir hadisenin vukuunda veya bir tazminat talebi karşısında kalması halinde durumu derhal ve yazı ile sigortacıya bildirmek ve olayla ilgili her türlü bilgi ve tebligatı sigortacıya vermekle yükümlüdür.

TTK'nun 1292. maddesi, sigortalının diğer kişilere ödeyeceği tazminatın sigortaca karşılanmasını sağlayan sorumluluk sigortalarında ihbar mükellefiyetinin başlangıcını "Sigortalının" aleyhindeki ilâmın kesinleştiğini öğrendiği tarihten itibaren başlatmaktadır. Demek ki poliçe şartları kanunun bu amir hükmü ile çelişkilidir. Halbuki poliçe şartları sigortacıya doğrudan doğruya zarar görenle temas ederek anlaşma hakkını tanımıştır. Hâdisenin ancak sigortalı tarafından aleyhindeki ilâmın kesinleştiğini öğrendikten sonra ihbarı, hatta dava açıldığını ihbar etmiş olsa dahi, sigortacının bu uzlaşma, anlaşma hakkını fiilen ortadan kaldırmaktadır. Bu yüzden de daha fazla bir ödemede bulunmasına neden olmaktadır. Böylece ödenen meblağ; mahkeme masrafları, vekalet ücreti ve faiz ile birlikte dikkate alınırsa sigortacı aleyhine büyük bir fark yaratır(53).

Sigorta şirketi, aynı zamanda kendi çıkarı için, hukuki sorumluluk sigortalarında müdafayı da sigorta konusu içine aldığından, sigorta ettiren, ilk dava tebligatını aldığı tarihten itibaren 5 gün içinde ihbar yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır. Bu yolla kanunun yarattığı sakınca ortadan kaldırılabilir(54). Ayrıca bu konuda gerekli yasa değişikliklerinin yapılması uygun olur.

İhbar mükellefiyetine aykırılığın müeyyidesi TTK. m. 1292'de düzenlenmiştir. Yükümlülük kasden yerine getirilmezse, sigortacı sigorta bedelini ödemeyerek sorumluluktan kurtulur. Buradaki kasıt, kötüniyettir. Yani sigortacının bunu öğrenmemesi, gerekli incelemeyi yapmaması, kurtarma imkânından mahrum bırakılması kastıdır ki ispatı çoğu zaman imkânsızdır veya çok güçtür. Bu yükümlülük kusur ile yerine getirilmemişse kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. Mahkemece, kusur ağır ise fazla, hafif ise az indirim yapılarak takdir edilir. Kusursuz ihbarlarda ise bir müeyyide yoktur(55).

Rizikonun ihbarı görevinin ihlali için kusur şartının aranması, bu görevin amacına uygun değildir. Çünkü bu görevin amacı sigortacının duruma bir an önce müdahale ederek bazı menfaatleri bakımından gerekli tedbirleri alabilmesidir.

Sigorta ettirenin bu görevi kusursuz olarak yerine getirmemesi sebebiyle büyük bir zarara uğrayan sigortacı hiç bir talepte bulunamayacaktır. Oysa kusurlu ihbar etmeme halinde hiç bir zarar doğmasa bile sigorta ettiren haklarını tamamen veya kısmen kaybedecektir. Bu durum, kanun maddesinin isabetsiz olduğunu göstermektedir(56).

Sigortacının, rizikonun gerçekleştiğini başka bir yolla öğrenmiş olması halinde, sigorta ettirenin ihbar etmemesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz. Ancak durumu sigortacının bildiği, sigorta ettiren tarafından ispat edilmelidir(57).

B- Sigortacının Yükümlülüğü (Zarar Üdeme):

1- Tazminat Miktarının Tesbiti (m.9):

Sigortacı tazminat talebinde bulunan kişi veya kişilerle, doğrudan doğruya anlaşma hakkına sahiptir.

Sigortacının sarih muvafakatı olmadıkça, sigorta ettiren tazminat talebini, kısmen veya tamamen kabule mezun olmadığı gibi zarar görenlere herhangi bir tazminat tediyesinde bulunamaz.

Poliçede yazılı haller dolayısıyla sigortalı, mesuliyet talebine muhatap olduğu zaman, sigortacı bu taleple fiilen ilgilenmek zorundadır. Talebin, dava şeklini almadan sulh yoluyla halledilmesinde, sigortacının menfaati vardır. Çünkü bu takdirde muhakeme masraflarından ve -ayrıca mahkemenin hükmedeceği meblağ sulh yoluyla tesbit edilecek meblağdan daha fazla olmak ihtimali varsa- aradaki farkı ödemekten kurtulmuş olur(58).

Dava açılması halinde, davanın takip ve idaresi sigortacıya aittir.

Sigortacı, sigortalı adına tazminat talebinde bulunan kimseyle anlaşamaz ve netice itibariyle sigortalı aleyhine dava açılırsa bu davanın neticesinde hükmolunacak meblağı mahkeme masrafları ve faizi ile birlikte ödeyeceğinden sigortacının davanın idaresinde doğrudan doğruya menfaati vardır. Dava açıldığı takdirde davayı idare selahiyeti sigortacıya ait olur. Sigortalı sigortacıya bu hususta gereken selahiyet belgelerini ve dava ile ilgili bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

Mesuliyet sigortalarında sigortacının asıl borcu, sigorta olayının gerçekleşmesi halinde tazminat tutarını ve -eger bahis konusu ise- muhakeme masraflarını ve faizi ödemektir. Davayı idare ve takip, sadece bu aslı ödevin sigortacı aleyhindeki muhtemel sonuçlarını önlemek amacı ile poliçeye sigortacı lehine konmuş olan bir selahiyetten ibarettir(59).

Dava masrafları, sigortacıya aittir; ancak cezai takibattan doğan diğer bilimum masraflarla muhtemel para cezaları sigorta teminatının dışında kalır.

2- Zarar ve Tazminatın Sonuçları (m. 10):

"Sigortacı, ödediği tazminat miktarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçer."

Başkasına ait bir borcu ödeyen kimsenin, bir kanun hükmüne dayanarak alacaklının yerine geçmesine "Halefiyet" denir(60).

Kara sigortaları bakımından sigortacının halefiyeti TTK. m.1301'de düzenlenmiştir.

Can sigortalarıyla mal sigortalarını birbirinden ayıran hususlardan biri de halefiyet ilkesi olup, can sigortalarında halefiyet söz konusu değildir(61). Bu farklılık, mal sigortalarında sigortalı için zenginleşme yasasının söz konusu olmasından kaynaklanmaktadır.

Mal sigortalarında, sigortacı sigortacıya zararını tazmin ettirince, artık zarar verene karşı olan talep hakkı halefiyet yoluyla sigortacıya geçeceğinden ayrıca zarar verenden tazminat alması söz konusu olamayacaktır(62).

Sigortacının kanundan doğan halefiyetinin, sigortacılık tekniği bakımından en önemli fonksiyonu ise, prim miktarına etki ederek sigortayı daha az külfetli bir hale getirir ve böylece sigortaya ragbeti arttırarak ekonomik değerlerin geniş ölçüde sigorta himayesine sahip olmasını ve zararların dağıtılmasını sağlar(63).

Genel şartların 10. maddesinin 2. fıkrasına göre, "Tazminat talebine sebebiyet verecek her hadiseden sonra taraflar, sigorta akdini feshetme hakkını haizdir. Sigortacı fesih hakkını ancak tazminatını ödemediği takdirde kullanabilir."

Bu fıkrada bir yanlışlık bulunduğu kanaatindeyiz. "Tazminat talebine sebebiyet verecek her hadiseden sonra taraflar sigorta akdini feshetmek hakkını haizdir" şeklindeki düzenlemeyi, lafzi olarak yorumlarsak, sigortanın amacına aykırı bir durum ortaya çıkar. Ancak, kaza, teminat dışında kalan hallerden birine giriyorsa, o takdirde tarafların sigorta akdini feshedebilecekleri kanaatindeyiz.

Sigortacı tarafından iadeli taahhütlü mektupla veya noter vasıtası ile yapılan fesih ihbarı sigortalının tebellüğ tarihini takip eden 5. iş günü saat 12.00'de hüküm ifade eder ve feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Sigorta ettiren, fesih hakkını kullandığı takdirde bu fesih, ihbarın postaya verildiği tarihi takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder ve işlememiş sigorta süresine ait prim geri verilmez.

III. BÖLÜM

USULE İLİŞKİN HUKUKLER

A- Vergi, Resim ve Harçlar (m.11):

Sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak kanunlara göre sigorta ettirene yüklenmiş veya yüklenecek olan vergi, resim ve harçlar sigorta ettirenden alınır.

B- Teblig ve İhtarlar (m.12):

Sigorta ettirenin ihbar ve tebligleri, sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye, noter aracılığı ile veya taahhütlü mektupla yapılır.

Sigorta şirketinin ihbar ve tebligleri de, sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine, bu adreslerin değişmiş olması halinde ise, sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye bildirilen son adresine, aynı suretle yapılır.

Taraflara imza karşılığı olarak elden verilen mektup veya telgraf ile yapılan ihbar ve tebligler de, taahhütlü mektup hükmündedir.

C- Ticari ve Mesleki Sırların Saklı Tutulması (m.13):

Sigortacı, sigorta ettirene ait öğreneceği ticari ve mesleki sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludur.

D- Yetkili Mahkeme (m. 14):

Sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki ihtilaf- larla yetkili mahkeme sigortalının ikametgahının veya sigortacının merkezinin veya poliçeyi imza eden acentenin bulunduğu yer mahkemesidir.

E- Zamaşıımı (m. 15):

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler on yılda zamaşıımına ugrar.

TTK'nun 1268. maddesi de zamaşıımını düzenlemiş, ancak zamaşıımının hangi tarihte başlayacağını düzenlenmemiştir.

Zarar sigortalarında, 1299. madde, sigorta tazminatının ne zaman muaccel olacağını gösterir. Bu madde muacceliyet tarihini, rizikonun gerçekleşmesini bildirme tarihine, yani 1292. maddeye bırakır. 1292. madde sigortalı aleyhine değiştirilemeyen emredici bir hükümdür(64).

Sigorta alacağının muacceliyeti tarihinden itibaren zamaşıımı süresi işlemeye başlar. Muacceliyet tarihi, prim veya sigorta tazminatının istem konusu olmasına göre değişir.

Prim alacağı, belli bir vadeye bağlanmış ise bu vadeden, vade hususunda bir tarih saptanmamış ise, prim alacağı poliçenin verilmesi karşılığında muaccel olur(65).

Sigorta tazminatının muacceliyet tarihi ise ihbar süresi ve dolayısıyla tazminat alacağının muacceliyet tarihi, mali mesuliyet sigortasının türüne göre değişmektedir. Üçüncü şahsın sigortalıya dava açması ve mesuliyet sigortası hükümlerine göre sigortacının, sigortalının savunmasına yardım etmesi halinde zamaşıımı süresi sigortalının tebligatı üzerine davayı öğrendiği tarihten itibaren başlar(66).

F- Özel Şartlar (m. 16):

Bu genel şartlara ve varsa bunlara ilişkin klozlara aykırı düşmeyen özel şartlar konulabilir.

S O N U Ç

Asansör kazaları sonucu meydana gelen bedeni ve/veya maddi zararların sorumlulara tazmin ettirilmesi, mali mesuliyet sigortaları içinde yer alan bu tür sigortaya olanak vermiştir.

Ancak Türkiye'de kullanılan asansör sayısına göre bu sigorta türü çok az yaptırılmaktadır.

Oysa ki bu tür kazalar sonucu uğranılacak zarar Türkiye'de özellikle büyük şehirlerimizde ağırlığı olan olaylardır.

Zarar görenlerin sorumluyu arayıp bulması ve iddiasını ispat etmesi çok zor olduğundan bu durum sorumluların işine yaramaktadır. Sorumlular tazminat taleplerinin azlığı sebebiyle bu sigortayı yaptırmadıkları gibi zararın meydana gelmemesi için gerekli tedbirleri de almamaktadırlar.

Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortasının mecburi mali mesuliyet sigortası kapsamına alınması gerektiği ve zarar görenlere de, yapılacak kanun değişikliği ile sigortacıya karşı doğrudan doğruya dava hakkı tanınması gerektiği kanaatindeyiz.

D İ P N O T L A R

- (1) NEYZİ, H.Ali; Kaza Sigortaları; İstanbul, 1964 s.11.
- (2) ARSEVEN, Haydar; Sigorta Hukuku, 2. Bası İstanbul, 1987 s.72.
- (3) KENDER, Rayegân; "Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri" (Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, Ankara-1977, III.Sigorta Semineri'nde sunulan teblig), s.9- Ayrıca bakınız s.8 vd.
- (4) TEXIER, Georges; Asansör Tesisleri, (Çev. Uğur KÖKTURK), İstanbul, 1972, s.1.
- (5) KARAYALÇIN, Yaşar; Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara, 1960, s.15.
- (6) KENDER, a.g.t., s.11.
- (7) KENDER, a.g.t., s.9; NEYZİ, a.g.e., s.34.
- (8) NEYZİ, a.g.e., s.34.
- (9) SERGİCİ, Erdoğan; "Mesuliyet Sigortası Türleri", III. Sigorta Semineri, İstanbul 4-7 Nisan 1977, Ankara, 1977, s.68-69.
- (10) NEYZİ, a.g.e., s.81.
- (11) KENDER, a.g.t., s.5 vd.
- (12) BALTACI/TEKAND/UNALTUNA; "Türkiyede Mesuliyet Sigortalarında Uygulama", III. Sigorta Semineri, İstanbul, 4-7 Nisan 1977, Ankara, 1977, s.38.
- (13) SERGİCİ, a.g.e., s.69.
- (14) SERGİCİ, a.g.e., s.72-73.
- (15) BALTACI/TEKAND/UNALTUNA, a.g.e., s.40.
- (16) NEYZİ, a.g.e., s.61.
- (17) PICARD-BESSON; Les Assurances Terrestres en Droit Français, I-II, Paris, 1965, 1970, s.510-511 (KENDER, a.g.t., s.7'den naklen).
- (18) KARAYALÇIN, a.g.e., s.59.
- (18a) "e) Yangın, yıldırım, infilak, sel, deprem veya harici bir sebebin meydana getirdiği maddi ziya ve hasarlar.
f) Harp, her türlü harp olayları, istilâ, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harp ilan edilmiş olsun, olmasın), iç harp, ihtilâl, isyan, ayaklama ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen, bütün ziya ve hasarlar,

g) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara etfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların ve radyoaktivite bulaşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar. (Bu bentte geçen yanma deyimi, kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "fossion" olayını kapsayacaktır).

h) Grev ve lokavt sebebiyle meydana gelen ziya ve hasarlar."

- (19) ARSEVEN, a.g.e., s.7.
- (20) KENDER, Rayegân; Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, C.1, 4. Bası, İstanbul, 1990, s.271.
- (21) NEYZİ, a.g.e., s.49.
- (22) NEYZİ, a.g.e., s.78; SERGİCİ, a.g.e., s.71.
- (23) EREN, Fikret; Borçlar Hukuku, C.1, 2.Bası, Ankara, 1987, s.206-207.
- (24) KENDER, a.g.t., s.3.
- (25) KARAYALÇIN, a.g.e., s.51.
- (26) KENDER, a.g.t., s.8; KARAYALÇIN, a.g.e., s.53.
- (27) KENDER, a.g.t., s.8-9; KARAYALÇIN, a.g.e., s.53.
- (28) KENDER, a.g.t., s.13.
- (29) TEKINAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul, 1988, s.291.
- (30) TEKINAY, a.g.e., s.291.
- (31) TEKINAY, a.g.e., s.291.
- (32) TEKINAY, a.g.e., s.295; KARAYALÇIN, a.g.e., s.65.
- (33) BALTACI/TEKAND/UNALTUNA, a.g.e., s.41; KENDER, a.g.t., s.9; TEKINAY, a.g.e., s.295; KARAYALÇIN, a.g.e., s.65.
- (34) GONENSAY, Samim; Borçlar Hukuku, 1948, s.154; ATABEK, R.; Sigorta Hukuku, İstanbul, 1959, s.289.
- (35) KENDER, a.g.e., s.168; ARSEVEN, a.g.e., s.95-96.
- (36) KENDER, a.g.e., s.169-170; ARSEVEN, a.g.e., s.96.
- (37) KENDER, a.g.e., s.172; ARSEVEN, a.g.e., s.100.
- (38) KENDER, a.g.e., s.175; ARSEVEN, a.g.e., s.101.
- (39) KENDER, a.g.e., s.176.
- (40) KENDER, a.g.e., s.178.
- (41) KENDER, a.g.e., s.178-179.
- (42) ARSEVEN, a.g.e., s.104.
- (43) ARSEVEN, a.g.e., s.105; KENDER, a.g.e., s.191.
- (44) KENDER, a.g.e., s.201.

- (45) ARSEVEN, a.g.e., s.111.
(46) ARSEVEN, a.g.e., s.111.
(47) KENDER, a.g.e., s.204.
(48) KENDER, a.g.e., s.209-210; ARSEVEN, a.g.e., s.113-114.
(49) KENDER, a.g.e., s.212.
(50) KENDER, a.g.e., s.212.
(51) KENDER, a.g.e., s.213.
(52) ARSEVEN, a.g.e., s.119.
(53) BALTACI/TEKAND/UNALTUNA, a.g.e., s.42.
(54) ARSEVEN, a.g.e., s.122.
(55) ARSEVEN, a.g.e., s.123.
(56) KENDER, a.g.e., s.225.
(57) KENDER, a.g.e., s.225-226.
(58) KARAYALÇIN, a.g.e., s.50.
(59) KARAYALÇIN, a.g.e., s.51.
(60) TEKINAY, a.g.e., s.275.
(61) BOZER, Ali; Sigorta Hukuku, Ankara, 1986, s.78.
(62) TEKINAY, a.g.e., s.281.
(63) KENDER, a.g.e., s.273.
(64) ARSEVEN, a.g.e., s.178.
(65) BOZER, a.g.e., s.38.
(66) BOZER, a.g.e., s.39.